

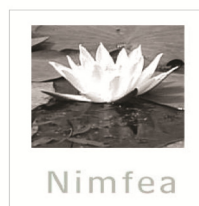
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

BIO
Aqua
pro

A Kaba-földesi gyep (HUHN20093) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Dr. Gulyás Gergely

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Juhász Péter

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina

Dr. Forgács Zoltán

Boruzs András

Simay Gábor

Molnár Géza

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Dr. Sum Szabolcs

Dr. Váczi Olivér

Sallai R. Benedek

Dr. Antal László

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	4
1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	23
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	24
3.2.4. Kutatás, monitorozás	24
3.2.5. Mellékletek	25
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	25
3.3.1. Agrártámogatások	26
3.3.2. Pályázatok	29
3.3.3. Egyéb	29
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	29
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	31
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	31
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	35
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	36
1.1. Környezeti adottságok	36
1.1.1. Éghajlati adottságok	36
1.1.2. Vízrajzi adottságok	36
1.1.3. Talajtani adottságok	36
1.2. Természeti adottságok	36
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	38
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	40
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	41
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	47
1.3. Területhasználat	47
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	48
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	48
1.3.3. Területhasználat és kezelés	49
2. Felhasznált irodalom	53
3. Térképek	55

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Kaba-földesi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20093
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	5079,95 ha
---------------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
 - 6250* - Síksági pannon löszgyepek
- *: kiemelt jelentőségű élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- kiséfűszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)
- molnárörvény (*Mustela eversmannii*)
- közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

1.4.3. Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű faj

- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Báránd, Berettyóújfalu, Bihardancsháza, Derecske, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány, Sáp, Tetétlen

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: A tervezési terület 4799,2 ha-on átfed a Bihar Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10003).

A tervezési terület a Országos ökológiai hálózat magterület (85%) és puffterület (15%) övezetének része.

A tervezési területből 1977,9 ha a Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel (kiterjedés: 17 095 ha) átfed (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra (jogszabályban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről
- Báránd településszerkezeti terv - 133/2008. (XII.22.) határozat
- Báránd szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 15/2008. (XII.22.) rendelet
- Berettyóújfalu településszerkezeti terv - 158/2012. (VI.28.) határozat
- Berettyóújfalu helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 34/2012. (VI.29.) rendelet
- Bihardancsháza helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 5/1999. (VIII.10.) rendelet
- Derecske településszerkezeti terv - 168/2012. (VII.26.) határozat
- Derecske településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat módosítás – 215/2011. (IX.29.) határozat
- Földes településszerkezeti terv - 110/2006. (IX.19.) határozat
- Földes szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 13/2006. (IX.21.) rendelet
- Kaba településszerkezeti terv módosítása - 24/2012. (II.16.) határozat
- Kaba településszerkezeti terv - 218/2007. (X.18.) határozat
- Kaba szabályozási terv és helyi építési szabályzat módosítása – 5/2012. (II.17.) rendelet
- Kaba szabályozási terv és helyi építési szabályzat –22/2004. (VIII.16.) rendelet
- Nagyrábé településszerkezeti terv - 101/2005. (XII.20.) határozat
- Nagyrábé helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 24/2005. (XII.23.) rendelet
- Püspökladány szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 7/2005. (V.27.) rendelet
- Püspökladány településszerkezeti terv - 66/2005. (V.26.) határozat
- Sáp településszerkezeti terv - 22/2009. (III.04.) határozat
- Sáp szabályozási terv és helyi építési szabályzat módosítás – 3/2009. (III.04.) rendelet
- Tetétlen szabályozási terv és helyi építési szabályzat –9/2012. (II.28.) rendelet
- Sáp településszerkezeti terv - 74/2002. (VIII.15.) határozat

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012.december 20.

Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Bárándi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905040-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Nagyrábé Petőfi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Földesi Nimród Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904210-1-4-4) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Rákóczi Vadásztársaság, Kaba (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Herpály Földtulajdonosi Vadásztársaság, Berettyóújfalu (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904820-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Hamvas-főcsatorna (Vízterkód: 000152). **Érvényes:** 2014. május 26-tól 2018. december 1-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Keleti-főcsatorna (Vízterkód: 000161). **Érvényes:** 2001. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Hajdú-Bihar megyei Horgász Szervezetek Szövetsége)

Sárréti-főcsatorna (Vízterkód: 00153). **Érvényes:** 2014. május 26-tól 2018. december 1-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A Hortobágy-Berettyó alegység (2-17) vízgyűjtő-gazdálkodási terve - Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	L	1,8	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nagy tűzlepke fejlődésmenete szempontjából kedvezőtlen intervallumokban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a faj élőhelyét képező gyepek területén azonos időben, teljes hatókörrel végrehajtott kaszálás káros a fajra nézve
A04.01	intenzív legeltetés	L	1,3	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése káros a faj állományainak fennmaradása szempontjából
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	1,16	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj élőhelyein - főként a rendszeresen bolygatott, illetve a gazdálkodó tevékenységekkel együtt járó káros hatásoknak fokozottabb mértékben kitett gyepeken – szórányosan jellemző az özönfajok, gyomok terjedése. Az ilyen folyamatok elsősorban azért károsak, mert az inváziós fajok fokozatosan kiszoríthatják a tápnövények, valamint a lepkék számára nektárforrást szolgáló virágos növények állományait, és emiatt szűkíthetik a lepkék életterét, továbbá ronthatják a populációk szaporodási képességét. síksági pannon lőszgyepek (6250*), pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az egyik legnagyobb problémát jelenti a területen az özönnövények, elsősorban az ezüstfa gyors terjedése, amely ellen a természetvédelmi kezelő is fellépett. Az özönnövények tömeges elszaporodása átalakítja a természetes élőhelyek szerkezetét, számos fajt kiszorít és egyes esetekben a környezetet olyan mértékben átalakítja, hogy az eredeti élőhely visszaalakítása rendkívül nehézé válik.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	0,9	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nedves rétek intenzívebb kaszálása és/vagy legeltetése, egyes esetekben a természetvédelmi célú kezelések elmaradása, valamint a lepkefaj élőhelyeinek környezetében lévő parcellákon végzett mezőgazdasági tevékenységek közvetett hatásai az élőhelyek minőségének gyengülését eredményezi, mely közvetett negatív hatás jelent a faj populációi számára is. pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A szukcessziós folyamatok hatására a gyepek becserjésednek-beerdősülnek. Sajnos a legtöbb esetben özönnövényekkel. Ezeknek a területeknek a kezelése feltétlenül szükséges az élőhelyek fennmaradása érdekében.
J02.05.02	belvízviszonyok megváltoztatása	L	3,17	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Több helyen megfigyelhető, hogy a mocsaras területekről elvezetik a vizet. Ez az élőhely szárazodását, degradációját, majd átalakulást okozhatja. A természetvédelmi kezelő 2 területen is árasztást végez. kiszáradó aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>): Több helyen megfigyelhető, hogy a mocsaras területekről elvezetik a vizet. Nem tudjuk pontosan, hogy a termőhely kiszáradása milyen hatást gyakorol a növényre, de a huzamosabb ideig történő kiszáradás valószínűleg az egyedszámának a csökkenését eredményezheti. nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az antropogén hatásra bekövetkező talajvíz diffúzió (melioráció, talajvíz duzzasztás) az élőhely vízháztartását kedvezőtlenül befolyásolja, mely közvetett negatív hatást gyakorolhat a fajra is. A vízbázis csökkenése a faj élőhelyei közül különösen káros hatású a holtmedrek esetében. vidra (<i>Lutra lutra</i>): alkalmas vidraélőhelyek méretének csökkenése
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	2,03	síksági pannon lőszgyepek (6250*): területvesztés. A magasabb térszíneken korábban beszánthattak gyepeket közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): csökkenti az élőhely kiterjedését Molnárgörény (<i>Mustela eversmanni</i>): alkalmas élőhelyek megszűnése

A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	L	0,55	síksági pannon lőszgyepek (6250*): A lőszgyepek egy kisebb részét jelenleg is kaszálják. A kaszálás elmaradása miatt özönnövények terjednek el ezeken az élőhelyek, vagy a szukcesszió miatt becserjésedik-beerdősül. Így eltűnhet. közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteteti az közönséges ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűvű állapot fennmaradását.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteteti az közönséges ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűvű állapot fennmaradását.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	1,2	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A vizsgált térségben a faj élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el, így az ott kiszórt növényvédő szerek, műtrágyák, valamint egyéb vegyi anyagok a peték, a lárvák vagy a bábok károsodását, illetve pusztulását idézhetik elő.
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	1,3	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A felszíni vizek szennyeződése veszélyt jelenthet a lepkefaj élőhelyeire, tápnövényeire, valamint az egyedek épségére nézve egyaránt.
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	5,66	réti csik (<i>Misgurnus fossilis</i>), szívánványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A kompetíció csökkentheti az állomány nagyságot mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): idegenhonos fajok kompetíciója csökkenti az állomány méretet
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	L	0,5	réti csik (<i>Misgurnus fossilis</i>), szívánványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A műtrágyák nehezítik vagy lehetetlenné teszik a szubpopulációk érintkezését.
K.01.03	kiszáradás	H	8,82	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhelyek kiszáradása rendkívül káros hatású lehet a lepkefaj állományinak fennmaradása szempontjából (a sóskafélék, mint tápnövények és nektárforrásul szolgáló virágos növények arányának csökkenése, üde mikroklíma megszűnése) réti csik (<i>Misgurnus fossilis</i>), szívánványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): Az élőhelyeinek kiszáradásával csökken az állomány nagyság vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): A szaporodóhelyek csökkenéséhez vezethet mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): Az élőhelyek kiterjedésének csökkenéséhez vezet vidra (<i>Lutra lutra</i>): A kiszáradó víztestek csökkentik a vidrák számára alkalmas élőhelyfoltok méretét.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	M	5	molnárgörény (<i>Mustela eversmanni</i>): A becserjésedés veszélyezteteti az közönséges ürge- és molnárörény-állomány számára optimális állapot fennmaradását.
K03.04	ragadozás (predáció)	M	10,5	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): A vidra által okozott predáció a juvenilis és kifejlett egyedek esetében, továbbá jelentős lehet a róka általi fészekpredáció molnárörény (<i>Mustela eversmanni</i>): Kóbor kutyák és macskák pásztorkutyák zavarhatják a molnárörény egyedeit.
M.01.03	Árvíz és csapadékmennyiség növekedése	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Alkalmas közönséges ürgeélőhely méretének csökkenése, megszűnése

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Kaba-földesi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása, továbbá a madárfajok védelme tudja biztosítani. Ezt azért szükséges kiemelni, mivel a Natura 2000 terület majdnem teljes egészében átfed a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi területtel, ahol fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. Ilyen pl. a túzok (*Otis tarda*). Az erdőgazdálkodás tekintetében a célok elérését a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, továbbá a az átfedő madárvédelmi terület jelölő madárfajainak (pl. kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), kék vércse (*Falco vespertinus*)) védelme tudja biztosítani. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya legalább 2%-át képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi. A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése, egyes területek árasztása szolgálja.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban két közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (1530* - pannon szikes gyepek), valamint a szintén kontinentális elterjedésű, ezért csak az Unió keleti országaiban jelen lévő lőszgyepek védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a pannon bennszülött kiskécskés aszat (*Cirsium brachycephalum*) természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai sokféleségének és összefüggő elterjedési területének fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alább célkitűzések fogalmazhatók meg:

- az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, a meglévők megszüntetése.

- szántók lehetőség szerint füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
- a pannon szikes gyep (1530*) jelölő élőhelytípus állapotmegőrzése és helyenként állapotjavítása érdekében természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására, amely a molnárgörény (*Mustela eversmanni*) és a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának fennmaradását elősegíti.
- a síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhely további térvesztésének elkerülését segítő kezelési rendszer kidolgozása.
- a közösségi jelentőségű kistestű aszat jelentős (kb. 12 000 töves) állománya fenntartásának biztosítása.
- a belvízlevezető szerepű csatornák kezelőivel egyeztetve a lehető leginkább kíméletes kezelési gyakorlat kialakítása: a teljes keresztmetszvény kotrásának, a vízínövényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának minimalizálása, visszaszorítása, kivéve az adventív fa- és cserjefajok esetében, melyek visszaszorítása indokolt.
- Belvízlevezető csatornák-árkok, vizes élőhely-típusú szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának megszüntetése, mérséklése lehetőség szerint, amely elősegíti a jelölő élőhely és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) állományainak fennmaradását.
- A szemétkerakók felszámolása.
- Bolygatott területek gyomirtó kaszálása, irányított égetése a természetvédelmi kezelő által meghatározott fészkelési időszakon kívül.
- Inváziós és tájidegen fa- és cserjefajok (akác /*Robinia pseudoacacia*/, gyalogakác /*Amorpha fruticosa*/, zöld juhar /*Acer negundo*/, amerikai kőris /*Fraxinus pennsylvanica*/, keskenylevelű ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/, selyemkóró /*Asclepias syriaca*/) folyamatos visszaszorítása.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

Az alább részletezett kezelési javaslatok esetében a fenntartási terv nem tér ki az élőhelykezeléssel, gazdálkodással kapcsolatos, jogszabályokban meghatározott, kötelezően betartandó előírásokra. A leírt kezelési javaslatok olyan, a természetvédelmi célkitűzések eléréséhez szükséges gazdálkodási módokat, élőhelykezelési beavatkozásokat részletez, amelyek csupán iránymutatásként szolgálnak,

megvalósításuk önkéntes vállalás, egyedi finanszírozás, illetve később életbe lépő támogatási rendszer illetve jogszabályi előírás esetében elvárható.

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet), amelyek rendelkezéseit a fenntartási javaslataink között nem ismételjük meg. A kezelési egységek elhelyezkedését a 3. pontban szereplő térképmelléklet mutatja.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Mezőgazdasági jellegű tevékenységet szolgáló tanyák, állattartó telepek, gyomos területek, illegális szemétkerakók, trágyakerakatok, jószágállás, adótorony, szérűskertek, anyagnyerők, földutak és műutak. Továbbá ide tartozik a víztároló a régi laktanya mellett (Földes). Jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), fiatal parlag és ugar (T10), telephelyek, roncs-területek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubik-gödrök, mesterséges löszfalak (U7), állóvizek (U9), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek. Gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait (Magyarzat: a kezelési egység az illegális hulladéklerakatokat is tartalmazza)

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukció vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gondoskodni kell az illegális hulladék lerakatok felszámolásáról.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás.

Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. Különösen a mezei aszat és a bojtortján szerbtövis esetében javasoljuk, hogy korábban, a virágzás kezdetén legyen az állások és állattartó telepek környékén gyommentesítő kaszálás. Szükség esetén ezt meg kell ismételni. A hulladéklerakatok létrehozása illegális, jogszabályba ütközik, ezek felszámolása javítja a jelölő élőhelyek állapotát.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott területei: ürmös szikes gyeppek, cickórós gyeppek, szikes rétek, mézpázsitos szikfokok, vakszikfoltok, löszgyeppek, zavart száraz-félszáraz és üde gyeppek. Olyan kisebb zavart mocsárfoltok, amelyeket kaszálnak vagy legeltetnek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: ürmöspuszták (F1a), cickórós puszták (F1b), szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyeppek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyeppek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek (OC), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyeppek (6250*) (részben)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyeppek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).

- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani (GY103). (Magyarázat: a kezelési egység túlnyomó része a Bihar különleges madárvédelmi terület része is. Fokozottan védett madárfajok fészkelése többfelé előfordul, kiemelkedő jelentőségű a tűzok (*Otis tarda*) előfordulása a Kocsordos és Budaháza területrészeken (Földes))
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- A legeléskizárt területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyep felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken.

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximumán 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjulegeltetést pedig ennek mindössze felén. A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található gyepterületein a TK kezelési tervének tervezetében meghatározottaknak megfelelően a kaszálás a legeltetéses hasznosítás arányának megfelelően, csak a területen legeltetett jószág téli takarmányozásának céljából, vagy

valamilyen meghatározott természetvédelmi cél érdekében történhet. Egyes területeken az Igazgatóság természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet.

A kaszálás igényét – annak időpontjától függetlenül – a gazdálkodónak be kell jelenteni a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnál a földön fészkelő madárfajok védelme érdekében. Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt meghagyását tartjuk kedvezőnek. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken juhokkal javasoljuk végezni.

A kezelési javaslatok a kijelölés alapját képező élőhelyek, így a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), valamint a síksági pannon löszgyepek (6250*) kiemelt jelentőségű, közösségi jelentőségű élőhelyek fenntartását, állományaik megőrzését hivatottak biztosítani. Az említett élőhelyek fenntartásával, megőrzésével kapcsolatos intézkedések a jelölő fajok közül a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), a molnárgörény (*Mustela eversmannii*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) tervezési területen belüli állományának hosszú távú védelmét is biztosítja.

Figyelembe kell venni, hogy a Natura 2000 terület majdnem teljes egészében a Bihar különleges madárvédelmi terület része, így a gyepek fokozottan védett és közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyei.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok. Természetesebb erdei élőhelykategóriába be nem sorolható erdők, akácok, továbbá őshonos és tájidegen fajok alkotta facsoportok, erdősávok, fasorok. Részben az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. A terület erdőállománya 59 alrészletben 161,24 hektáron helyezkedik el. Egy része országos jelentőségű védett természeti területen található (Bihari-sík Tájvédelmi Körzet).

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: vágásterületek (P8), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), akácültetvények (S1), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Báránd 2/A, 3/A; Földes 1/A, 1/B, 1/út, 104/A, 15/B, 3/TI, 3/VI, 5/A, 5/B, 5/C, 5/D, 5/TI, 5/TI2, 6/A, 6/B, 6/út, 7/A, 7/B, 7/TI, 7/út, 8/TI, 91/A, 96/A, 96/B, 96/C, 96/D, 97/A, 97/B, 97/C, 97/D, 97/G, 98/A, 98/B, 98/C, 98/D, 98/E, 98/F; Kaba 95/A, 96/A; Nagyrábé 13/A, 13/B, 13/C, 13/CE;
- Védett erdőrészek: Báránd 32/A, 32/B, 32/C; Berettyóújfalu 34/TN1, 34/TN2; Földes 17/A; Nagyrábé 14/A, 15/A; Sáp 16/A, 16/B, 17/B, 17/TN

(3) Gazdálkodáshoz köthető, általános kezelési javaslatok

Az alrészletek jelenlegi fatípusai többfélék, egyértelműen a hazai fajok dominálnak, kevés akác és nemes nyaras fordul elő. A távlati célállományok legtöbbször kocsányos tölgyesek, elegyes kocsányos tölgyesek, egyéb keménylombos erdők, hazai nyarasok szerepelnek. Ezek a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fajok arányának csökkentése felel meg. A Kaba 96A

és Földes 15B erdőrészek célállománya akácos illetve nemes nyaras, itt is az előző célállományok (pl. kocsányos tölgyes (25: KST), illetve hazai nyaras (66: HNY)) lennének a megfelelőek.

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelő helyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat az alábbi táblázatban ismertetjük.

Madárfaj neve	Költési időszak (fészkek foglалás - kirepülés)	Zavaró tényező korlátozása költési időben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Fészkelőhely fenntartása egész évben (a megjelölt zónán belül mindenféle erdészeti tevékenység mellőzése szükséges)	Megjegyzés
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	január 1. - július 15.	400 m	100-200 m	A fészkek teljes takartságát és rejtettségét szükséges biztosítani.
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	március 1. - augusztus 31.	200 m	50 m	Vetési varjú telepen költő párok esetében. A korlátozás a vetésivarjú-telep minden varjú-fészke körül egységesen értendő.
	április 15. - augusztus 31.	100 m	50 m	Nem vetési varjú telepen költő párok esetében.
kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	február 15. - július 15.	300 m	100 m	
szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	április 15. - augusztus 15.	50 m	50 m	

A Natura 2000 területen fészkelő fokozottan védett jelölő madárfajok fészkelőhelyeinek közelében javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozások (MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI TANÁCS, 2010, PONGRÁCZ & HORVÁTH, 2010)

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv (Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012.december 20.)
- Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen üzemtervezett erdő a kezelési egység területén a fenti bekezdésben felsoroltak) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait, valamint a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található erdőrészek esetében a TK kezelési terv tervezetében foglaltakat is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20) (Magyarázat: Lásd a kezelési egység kezelési javaslatának indoklásánál)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).

- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kis területű faállományokban rendszeres fahasználatot nem javasolunk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Nem várható a hazai fafajokból álló faállományok gyors spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor számos olyan rovarfaj tápnövényei kerülnének a tervezési területre, amelyek most a tápnövény hiányában nem lehetnek jelen.

A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely).

A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület szinte teljes egésze a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi terület része is, ahol az említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya legalább 2%-át képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A kezelési egységben megkülönböztetjük a kis területű faállományokat, amelyek a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő. Ide tartoznak az ugarok is.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható (SZ07). (Magyarázat: a javasolt előírás a tűzok (*Otis tarda*) védelme érdekében került az önkéntesen vállalható gazdálkodási jellegű javaslatokhoz. Különösen fontos ez az alábbi, magántulajdonú szántók esetében: Földes 044/1, 044/2, 044/3, 044/4, 046, 048/5, 048/26-28)
- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező (SZ04).
- Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni (SZ05).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az elszántott, eredetileg rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészek az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530* és síksági pannon löszgyepek – 6250*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

Nem javasoljuk a tervezési területen lévő valóban szántó művelési ágú szántók gyepesítését, mivel azok szükségesek a fokozottan védett tűzok (*Otis tarda*) állományának fennmaradása szempontjából. Mivel a szántók minimális kivétellel (pl. Földes: Leczkai-dűlő és attól K-re lévő szántók) a Bihar különleges madárvédelmi terület részei, igen fontos a jelölő madárfajok védelme is.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyepé alakulnak).

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek mocsári növényzete. Vízi harmatkása, sások, nád, tavi káka uralta növényzet, esetleg nyílt vizes foltokkal. Ide tartoznak az andaházai és palocsai (Disznó-kút) rekonstrukciós területek mocsarai („legelőtavak”) is. A teljes területre igaz, hogy nem jellemzőek szikes tavak, csak enyhén szikesedő mocsarak. A legnagyobb kiterjedésű mocsarak a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában vannak, nagyszámú legelő állattal fenntartott szikesedő „legelőtavak”.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem tűzgyújtó nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vízi mocsarak (B6), harmatkás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassárrétek (B5), szikes rétek (F2), üde mézprésítő szikfokok (F4), állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: részben pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22). (Magyarázat: lásd a „kezelési javaslatok indoklása” pontban)
- Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével (V08).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44). (Magyarázat: a sűrűség csökkentése is elképzelhető, főképp a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) előfordulási területein)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás (V06).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasolt a vízmegtartás lehetőségeinek javítása, esetlegesen a vízpótlás (magyarázatot lásd a 3.2.2. „Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” és a 3.2.1.3. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetekben).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem mérülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén jelenleg többféle kezelési formával lehet találkozni, de az lenne a megfelelő, ha a legeltetésnek lenne prioritása. Ez figyelhető meg a legjelentősebb vizes élőhelyek, a HNPI vagyонkezelésében lévő rekonstruált mocsarak esetében is.

A kezelési egység teljes területe a Bihar különleges madárvédelmi terület része, és nagy számú olyan madárfajnak lehet megfelelővé tenni (fészkelőhelyként és/vagy táplálkozó- pihenőhelyként) ezeket az élőhelyeket, amelyek a tavasszal vízben gazdag, majd nyáron leszáradó, legeltetéssel többé-kevésbé növényzetmentesen tartott mocsarakat kedvelik (pl. gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), réti cankó (*Tringa glareola*), aranylile (*Pluvialis apricaria*), fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*), kormos szerkő (*C. niger*), gulipán (*Recurvirostra avosetta*), cigányréce (*Aythya nyroca*) stb).

Az életközösségek védelme érdekében szükséges a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetése. Továbbá a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolásának megakadályozása.

A kezelési egységet alkotó mocsárfoltok a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) fő előfordulási területe a Natura 2000 területen belül. Főképp Báránd: Külső-Bánya és Ásvány-pusztá területe, illetve a már említett rekonstrukciós területek magassásos, peremi élőhelyei a főbb előfordulási területek. Általában nem rossz állapotúak, de érdemes lehet megfontolni legelészárított területek létrehozását ezeken a részeken, a faj állományának fennmaradása érdekében. A kezelési javaslatok a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) közösségi jelentőségű élőhely tervezési területen belüli állományának hosszú távú védelmét, míg a jelölő fajok közül a kiscsészke aszat (*Cirsium brachycephalum*), a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és vidra (*Lutra lutra*) élőhelyeinek védelmét hivatott biztosítani.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: csatornák és ezek részsűin esetlegesen felnőtt cserjések és fasorok. Ide tartoznak K-IX-főcsatorna, a Keleti-főcsatorna, a Hamvas-főcsatorna, a Nagy-Darvas, a Kuruttyolói- (Palocsai) csatorna, a Mankó-csatorna és a Sárréti-főcsatorna. Egyes szakaszok kevés hínárt tartalmaznak, de előfordul erősen hínaras vízfolyás is, akár vízitök hínárral (pl. Sárréti-főcsatorna Andaházát kerülő szakasza).

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: folyók, áramló vizű csatornák hínárnövényzete (Ab), nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen üde gyeppek (OB), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), folyóvizek (U8), állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz: az erdős előírássorokat a vízfolyásokat kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg. Indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton .

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk. A kezelési javaslatok a jelölő fajok közül a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a vidra (*Lutra lutra*) élőhelyeinek ottalmát is szolgálják.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: halastó a Pallag-zug dűlőn (Kaba)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukció vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Általános természetvédelmi célkitűzés, hogy az idegenhonos halfajok terjedése nem elősegítendő. A javasolt előírás a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), és a vidra (*Lutra lutra*) tervezési területen belüli állományainak védelmét is biztosítja.

3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

Kezelési javaslatok: a **KE-2** kezelési egység területén többfelé húzódnak kisebb-nagyobb csatornák, sőt egyes részek sűrűn csatornásítva vannak, jelenleg funkció nélkül. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és akár a csatornák kiváltásának, vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

A **KE-5** egység területén a kiszárítás alapjaiban változtatná meg az élőhely jellegét. A mocsarak közösségeinek védelme érdekében ennek a kezelési egységnek a területén a vízelvezetés tiltása szükséges, illetve a **KE-2** kezelési egység esetében leírtak foganatosítása.

A **KE-6** egység területén (csatornák) a medrek jelenlegi állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás. Az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény. Ezzel kapcsolatosan a következő javaslatok tehetők:

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztzelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-

ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztmetszvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Indoklás

A mocsarak további kiszárítása ellentétes a természetvédelmi érdekekkel.

Továbbá a korábban többféle céllal létrehozott és már nem működő sűrű csatornahálózatok, amelyek részben gyepi, részben vizes élőhelyeket érintenek, felszámolandók. Funkciójukat nem töltik be, tájképi romboló hatásuk jelentős, akadályozzák a felszínközeli víz természetes gravitációs áramlását.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a vízi életközösségek, jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik parton.

A vízvisszatartás lehetőségének vizsgálatát azért javasoljuk, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot. Másrészt a csatornák több részterületen is ideális élőhelyei lehetnek a jelölő vidrának (*Lutra lutra*) a nagy kiterjedésű, emberi zavarástól mentes, dús vegetációjú és meglévő halállományú víztestek jelenléte miatt. Itt elsősorban a K-IX. Öntözőcsatorna, a Sárréti-csatorna és a hozzá kapcsolódó víztestek, kisebb állóvízfoltok említhetők. Aszályos években a csatornák és állóvizek kiterjedésének csökkenése problémát jelenthet, melyre feltehetően a vidraállomány időszakos csökkenéssel reagálhat, emiatt is érdemes a medertározás lehetőségét megvizsgálni. Továbbá a kételtűek (elsősorban a vöröshasú unka) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára kedvező táplálkozóterületek (nektárforrást biztosító virágos rétek) hosszabb jelenlétét is eredményezné.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztéses lehetőségek előírás szerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-2** egység területén javasoljuk megvizsgálni a csatornázott területek helyreállításának lehetőségét (lásd még a „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetben)

A **KE-4** egység területén javasoljuk az elszántott, eredetileg rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék – 1530 és síksági pannon löszgyepek – 6250) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyepé alakulnak).

A **KE-5** kezelési egység esetében javasoljuk vizsgálni annak lehetőségét, hogyan lehet a mocsarak vízállapotát javítani.

A **KE-6** egység esetében vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is vizsgálni kell, amelyek megvalósítása a KE-2 és KE-5 egységekre hat pozitívan elsősorban.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további fajvédelmi intézkedés fogantatása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2012 és 2013 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530*- Pannon szikes sztyeppék és mocsarak, 6250* - Síksági pannon löszgyepek) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni. Erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A kiscsészke aszat (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését.

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) monitorozása NbmR protokoll szerint végezhető.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hullófajok (*Triturus dobrogicus*, *Bombina bombina*, *Emys orbicularis*) a NbmR protokoll szerint javasolt monitorozni.

A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámoláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani.

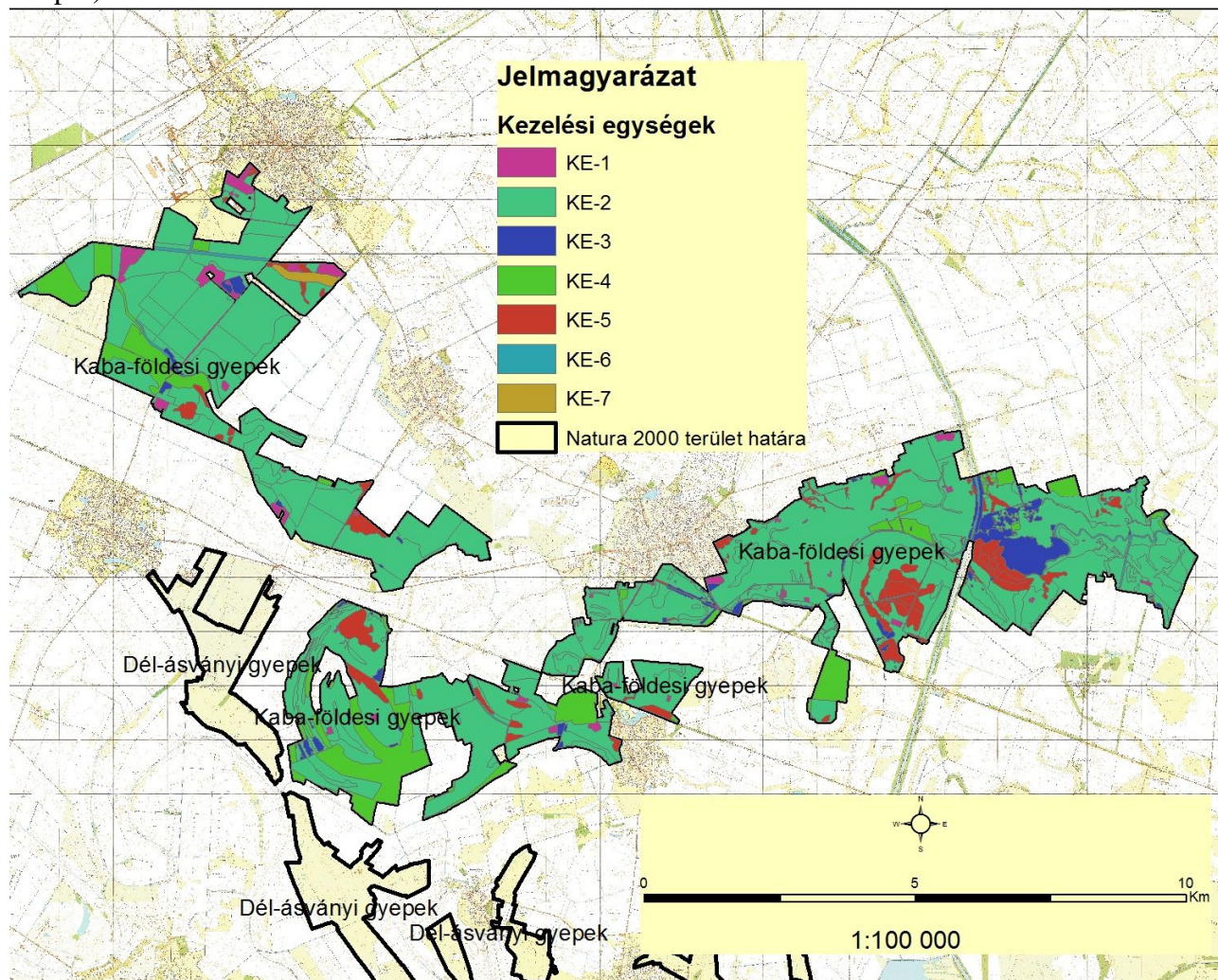
A réticsík (*Misgurnus fossilis*) állomány nagysága jelentős fluktuációt mutathat, mely nagymértékben függ az projektterület vízborítottságától. A faj monitorozását 5 évente el kell végezni elektromos halászattal. A felmérés során mennyiségi mintavételt kell végezni.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása egyszerű eszközökkel nem végezhető el. A faj hazánkban kedvező természetvédelmi helyzete miatt jelentős ráfordítást igénylő kutatási és monitorozási módszerek alkalmazására jelenleg nincs szükség a területen. Az élőhely megfelelő minőségű fennmaradása és a terület zavarásmentessége biztosítja a faj számára szükséges feltételeket.

A molnárörényre (*Mustela eversmanni*) is igaz, hogy rendszeres monitorozása egyszerű módszerekkel nem megoldható (rejtőzködő életmód, terepi módszerekkel egyértelműen nem azonosítható életnyomok, terepi határozási nehézségek), egy nagyobb területre kiterjedő szőrscsapdás mintavételezéssel, laboratóriumi szőrhatározással, 5 évenkénti mintavételi gyakorisággal megvalósított monitorozás bevezetése javasolt.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Kaba-földesi gyepek (HUHN20093) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá 4799,2 ha-on a Bihar Különleges madárvédelmi terület része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 1977,9 ha-on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely területrészre a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület (85%), részben pedig a pufferterület (15%) övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület főként állami- és magántulajdonban van.

A terület nagy részén gyepgazdálkodást folytatnak. A védett területeken, melyek a Bihari-sík TK részét képezik a legeltetés-kaszálás aránya természetvédelmi szempontból szerencsésebben alakul,

azaz nagyobb mértékben van jelen a legeltetés. Az országos védelem alatt nem álló gyep területeken a kaszálás aránya lényegesen nagyobb a természetvédelmi szempontból kívánatosnál.

A szántóterületek jelentős részén semmilyen természetvédelmi szempontból releváns intézkedés nem tapasztalható, aminek megfelelően gyors ütemben szegényedik el ezen területek élővilága.

A Natura 2000 területen található erdőterületek főként magántulajdonban, kisebb részben állami tulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Kaba-földesi gyepes kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Báránd, Berettyóújfalú, Bihardancsháza, Derecske, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány, Sáp és Tetétlen közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a vidékfejlesztésért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepegzálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések zonális természetvédelmi célprogramjai minden esetben egy adott helyen jellemző természet- és környezetvédelmi probléma kezelésére jöttek létre. A program keretében támogatják a területen gazdálkodókat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában olyan gazdálkodási előírásokkal, melyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

Az igényelhető célprogramok során támogatás igényelhető a szántóföldi növénytermesztés, gyepegzálkodás, illetve a természetvédelmi célú gyeptelepítés támogatására.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepegzálkodási és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt. A fenntartási

terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Kaba-földesi gyepek fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Kaba-földesi gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.
- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szálas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.
- Az erdőterületeken a vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) fásításának tilalmát szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Kaba-földesi gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.
- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a cserjésedés, fásodás meghatározott (de az egyes területekre differenciált mértékű) visszaszorítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók (gyümölcsösök) és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- A közönséges ürge élőhelyeken vagy potenciális ürge élőhelyeken a kaszáló használatról legelő használatra való váltást szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. *Pályázatok*

Az Andaháza és Palocsa (Disznó-kút) élőhelyrekonstrukciós területek KEOP finanszírozással valósultak meg, „Vizes élőhelyek és fás legelők megőrzése és fejlesztése az Észak-Alföldön” címmel és KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0018 azonosító számmal.

3.3.3. *Egyéb*

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merül fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. *Felhasznált kommunikációs eszközök*

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Báránd, Berettyóújfalú, Bihardancsháza, Derecske, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány, Sáp, Tetétlen).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20093.htm>).
3. A tervekészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekkel kívül a falugazdással, gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal (Barátság Vadász Sportegyesület, Rákóczi Vadásztársaság, Püspökladány Vadásztársaság), a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv egyeztetési folyamata:

1. **Fórum** (2014. június 27. Báránd, résztvevők száma: 4 fő és 2014. június 27. Földes, résztvevők száma: 12 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető fa-

lufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhettek. Mindezzel nem csak javult a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot is tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok (Barátság Vadász Sportegyesület, Rákóczi Vadásztársaság, Püspökladány Vadásztársaság), a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászok (összesen 5), és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. június 27. Báránd, résztvevők száma: 1 fő és 2014. június 27. Földes, résztvevők száma: 4 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjTT természetvédelmi öre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20093.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Kaba-Földesi gyepek Natura 2000 területtel érintett települések (Báránd, Berettyóújfalú, Bihardancsháza, Derecske, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány, Sáp, Tetétlen) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjTT területén működő vadásztársaságok (Barátság Vadász Sportegyesület, Rákóczi Vadásztársaság, Püspökladány Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok (összesen 5),
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,

6. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Vízügyi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
9. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
10. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kaptak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanebben a levélben értesítést kaptak a dokumentáció véleményezhetőségéről és kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Báránd település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Berettyóújfalu város önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Bihardancsháza település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Derecske település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

Földes település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Kaba település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Nagyrábé település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Püspökladány tele- pülés önkormány- zatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Sáp település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Tetétlen település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formáltak véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-

Falugazdászok (összesen 5-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formáltak véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	Igen, kérést fo- galmazott meg, miszerint szük- séges a terveket kiegészíteni azokkal a jog- szabályi hivat- kozásokkal, amelyek alapján az Igazgatóság kezelői feladata- it ellátja. Ezek felülírják a ter- mészetvédelmi érdekeket (pl. 1995 évi LVII. törvény)	e-mailben	részben	a jogszabályi hivatkozásokat a megalapozó do- kumentáció víz- gazdálkodási fejezetébe bemá- soltuk.
Tiszántúli Környe- zetvédelmi és Ter- mészetvédelmi Fel- ügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen, de nem formált véle- ményt a fenntar- tási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyezte- tésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	Véleményüket a szakmai tervező figyelembe vette. Ennek során pl. kérte, hogy az eredetileg meg- fogalmazott dif- ferenciált kaszá- lási tervet (amelyben június 15. előtti kaszálás is volt) ne alkál- mazzuk. Kiegé- szítéseket tett a védendő madár- fajokkal kapcsola- tos tervrészek- hez.